

เรื่อง การพัฒนาระบบโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (Global Standards for Health Promoting Schools:GSHPS)

ชื่อ-นามสกุล นพ.มนัส งามเกียรติศักดิ์ หัวหน้ากลุ่มอนามัยเด็กวัยเรียนวัยรุ่น

ชื่อหน่วยงาน กลุ่มอนามัยเด็กวัยเรียนวัยรุ่น สำนักส่งเสริมสุขภาพ

หลักการและเหตุผล

กรมอนามัยได้ดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเพื่อพัฒนาสุขภาพเด็กควบคู่กับการศึกษา มาตั้งแต่ปี 2541 และได้มีการพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน ยังพบปัญหา คุณภาพพัฒนาการ และศักยภาพของเด็กไทยในหลายปีที่ผ่านมา จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขทันที่ โดยเตรียมคนให้พร้อม มีความรู้เท่าทันและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง โดยการมุ่งพัฒนาศักยภาพเด็กไทย ในศตวรรษที่ 21 จะเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นอย่างรอบด้านทั้ง Soft skills และ Hard skills โดยเฉพาะ การคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน ทักษะชีวิต โดยเฉพาะด้านสุขภาพ ที่เน้นการเสริมสร้าง ให้เด็กวัยเรียนวัยรุ่น มีความรอบรู้ด้านสุขภาพ สามารถดูแลสุขภาพ มีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์และสามารถป้องกันและลดโรคที่สามารถป้องกันได้

แนวคิดโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล

การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล เป็นการเสริมสร้างศักยภาพคน ที่ครอบคลุมทุกมิติ มุ่งพัฒนาศักยภาพเด็กไทยในศตวรรษที่ 21 โดยสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของทุกคน ทั้งโรงเรียนและชุมชน ให้สามารถนำความรู้ และทักษะด้านสุขภาพมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ด้วยการดูแล ใส่ใจสุขภาพของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งสามารถตัดสินใจในการควบคุมสภาวะการณ์ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ โดยเฉพาะนักเรียนจะได้รับการปลูกฝังทัศนคติ ฝึกทักษะและพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม นำไปสู่ความรอบรู้ด้านสุขภาพสามารถจัดการสุขภาพได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม สมาชิกในชุมชนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สะอาดและปลอดภัย ทำให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาคนให้มีคุณภาพที่ดีและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์

- 1) ยกระดับการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพตามมาตรฐานสากล ภายใต้แนวทางมาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับโลก (WHO) ฉบับใหม่ และความสอดคล้องกับบริบทประเทศไทย
- 2) พัฒนาโปรแกรมประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพในโรงเรียนระบบออนไลน์ ซึ่งเป็นเครื่องมือภายใต้การพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

วิธีการ/ขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการ

- 1) จัดทำมาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (GSHPs)
- 2) จัดการข้อมูลและระบบฐานข้อมูลโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (GSHPs)
- 3) ประชุมขับเคลื่อนการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล(GSHPs)
- 4) โรงเรียนทุกสังกัดเข้าร่วมโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (GSHPs) และพัฒนาและดำเนินงานตามมาตรฐาน องค์กรประกอบ และตัวชี้วัด รวมทั้งประเมินตนเองเบื้องต้น
- 5) เยี่ยม นิเทศติดตามโดยทีมประเมินที่ผ่านการอบรม และรับรองมาตรฐาน

กระบวนการพัฒนารับรองโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล

(Global Standards for Health Promoting School : GSHPs)

โรงเรียนทุกสังกัดสามารถเข้าร่วมโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (GSHPs) โดยดำเนินการ ดังนี้

1. โรงเรียนแจ้งความจำนงหรือสมัครเข้าร่วมโครงการ ไปยังหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียน หรือหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่
2. โรงเรียนพัฒนาและดำเนินงานตามมาตรฐาน องค์ประกอบ และตัวชี้วัดของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (GSHPs) รวมทั้งประเมินตนเองเบื้องต้น
3. ดำเนินการประเมินโรงเรียนโดยทีมประเมินที่ผ่านการอบรมการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (GSHPs)
4. รับรองมาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล โดยกรมอนามัย และองค์การอนามัยโลก(WHO) ประจำประเทศไทย

หมายเหตุ การรับรองมีอายุ 3 ปี นับจากวันที่ระบุในเกียรติบัตร การเลื่อนระดับสามารถทำได้ตามความพร้อมและสมัครใจของโรงเรียน

มาตรฐานด้านกระบวนการและด้านผลลัพธ์สุขภาพ

องค์ประกอบมาตรฐานด้านกระบวนการ	มาตรฐานด้านผลลัพธ์สุขภาพ
องค์ประกอบที่ 1 นโยบายและทรัพยากร	ตัวชี้วัดที่ 1 ภาวะโภชนาการ
องค์ประกอบที่ 2 การขับเคลื่อนโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในศตวรรษที่ 21	ตัวชี้วัดที่ 2 สุขภาพช่องปากและฟัน
องค์ประกอบที่ 3 การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนชุมชนและภาคประชาสังคม	ตัวชี้วัดที่ 3 สมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพ (Health-related physical fitness)
องค์ประกอบที่ 4 โรงเรียนคือองค์กรแห่งความสุข	ตัวชี้วัดที่ 4 นักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรม อารมณ์ สังคม ได้รับการดูแล ช่วยเหลือจนดีขึ้น
องค์ประกอบที่ 5 สิ่งแวดล้อมปลอดภัย โรงเรียนปลอดภัย	ตัวชี้วัดที่ 5 นักเรียนที่เจ็บป่วย บาดเจ็บหรือได้รับ อุบัติเหตุจากสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ที่ทำให้ต้องพักรักษาตัว
องค์ประกอบที่ 6 อนามัยโรงเรียนสู่นักเรียนสุขภาพดี	ตัวชี้วัดที่ 6 นักเรียนมีพฤติกรรมสุขภาพ ที่พึงประสงค์
องค์ประกอบที่ 7 กระบวนการเรียนรู้สู่เด็กไทยรอบรู้ด้านสุขภาพ	
องค์ประกอบที่ 8 โภชนาการดี อาหารปลอดภัย เด็กไทยสุขภาพดี	
องค์ประกอบที่ 9 กิจกรรมทางกายเพียงพอและนอนหลับดี	
องค์ประกอบที่ 10 บุคคลต้นแบบด้านสุขภาพในโรงเรียน	

การแบ่งระดับการรับรองโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (GSHPs)

ระดับ Gold Award

- ผ่านเกณฑ์มาตรฐานด้านกระบวนการ ชั้นดีมาก อย่างน้อย 4 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่เหลือผ่านเกณฑ์ชั้นดี
- ผ่านเกณฑ์มาตรฐานด้านผลลัพธ์สุขภาพนักเรียน อย่างน้อย 3 ตัวชี้วัด

ระดับ Platinum Award

- ผ่านเกณฑ์มาตรฐานด้านกระบวนการ ชั้นดีมาก 6 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่เหลือผ่านเกณฑ์ชั้นดี
- ผ่านเกณฑ์มาตรฐานด้านผลลัพธ์สุขภาพนักเรียน อย่างน้อย 4 ตัวชี้วัด

ระดับ Millennium Award

- ผ่านเกณฑ์มาตรฐานด้านกระบวนการ ชั้นดีมาก อย่างน้อย 8 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่เหลือผ่านเกณฑ์ชั้นดี
- ผ่านเกณฑ์มาตรฐานด้านผลลัพธ์สุขภาพนักเรียน อย่างน้อย 5 ตัวชี้วัด (โดยที่ 1 ใน 5 ตัวชี้วัดนั้นต้องเป็นตัวชี้วัดที่ 6 นักเรียนมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์)

ระดับ Excellence Award

- ผ่านเกณฑ์มาตรฐานด้านกระบวนการ ชั้นดีมาก 10 องค์ประกอบ
- ผ่านเกณฑ์มาตรฐานด้านผลลัพธ์สุขภาพนักเรียน 6 ตัวชี้วัด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ :

1. เกิดการยกระดับโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพตามมาตรฐานสากลภายใต้แนวทางมาตรฐานองค์การอนามัยโลก (WHO) ฉบับใหม่
2. พัฒนาโปรแกรมประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพตามมาตรฐานสากลในระบบออนไลน์
3. นักเรียนสามารถนำความรู้และทักษะตามหลัก 4 H ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้กับตนเองและถ่ายทอดสู่บุคคลอื่น สามารถจัดการสุขภาพได้ด้วยตนเอง (Self-Management) ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป
4. โรงเรียนสามารถพัฒนาการดำเนินงานจนเป็นแบบอย่างการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพในชุมชนสังคมอย่างต่อเนื่อง ได้เป็นอย่างดี เกิดสังคมรอบรู้ด้านสุขภาพ (Literate Society)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนามาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล จะส่งเสริมให้มาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพแบบเดิม มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ยุคปัจจุบัน โดยบูรณาการประเด็น Health literacy ภัยคุกคามทางสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ภายใต้ความสอดคล้องกับบริบทประเทศไทยและเทียบเคียงกับมาตรฐานระดับโลก การพัฒนามาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากลต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งจากกระทรวงสาธารณสุข ศึกษาธิการ มหาดไทย และอื่นๆ จึงจะประสบความสำเร็จในเป้าหมายทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพที่ตั้งไว้

ช่องทางการเผยแพร่

เว็บไซต์ของสำนักส่งเสริมสุขภาพ และกรมอนามัย